

LABOR et EDUCATIO

nr 3/2015

Dariusz Adamczyk

Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu

Sylwester Bębas, **Rola religii w procesie resocjalizacji**,
Toruń 2015, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit,
ISBN 978-83-63955-32-8, ss. 342

Religia, jako świadoma i wolna relacja człowieka z Bogiem, odgrywa istotną rolę w procesie rozwoju osobowości i prowadzeniu życia w pełni ludzkiego. Dostarcza bowiem najgłębszych racji dla podejmowania decyzji w każdej dziedzinie życia. W sposób szczególny na straży człowieczeństwa stoi religia chrześcijańska. Osobowy Bóg jest ostatecznym celem nadającym sens życiu ludzkiemu, a zadaniem religii jest podtrzymywanie i rozwój ukierunkowania człowieka ku Bogu. Obecność religii chrześcijańskiej w procesie wychowawczym nadaje mu integralny i głęboki sens. W tę problematykę wychowawczą wpisuje się książka Sylwestra Bębas *Rola religii w procesie resocjalizacji*.

Recenzowana praca zasługuje na uwagę przede wszystkim przez fakt, iż podejmuje niezwykle ważną problematykę religii, jej znaczenia i roli w procesie resocjalizacji. Zgodnie z założeniem Autora ma ona wymiar teoretyczny i empiryczny. Treść poszczególnych rozdziałów jest tak uporządkowana i ułożona, aby postawiony problem główny: „Czy religia może sprzyjać resocjalizacji?” był ujęty wieloaspektowo i całościowo w kontekście historycznym i społecznym.

Praca składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym z nich, zatytułowanym *Znaczenie religii i kultury duchowej w procesie resocjalizacji*, poddano analizie wybrane konteksty pedagogiki resocjalizacyjnej jako złożonego procesu modyfikacji osobowości człowieka i zmian w sferze świadomości i sferze zachowań. Ukazano miejsce pedagogiki resocjalizacyjnej wśród dyscyplin pedagogicznych, poszukiwano skutecznych sposobów wpływających na skuteczność

resocjalizacji, podjęto problem personelu resocjalizacyjnego. Zwrócono uwagę na rolę duchowości w procesie resocjalizacji osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych i na posługę Kościoła katolickiego w służbie osobom uwięzionym. W rozdziale tym dokonano szczegółowej analizy nauczania papieży do więzionych i izolowanych w zakładach wychowawczych: Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka.

W rozdziale drugim pt. *Postawy moralne i religijne w resocjalizacji* Autor dowodzi, powołując się na liczne opracowania, że religia obejmuje całego człowieka i jest istotnym czynnikiem w procesie kształtowania osobowości; nawiązanie osobowej relacji z Bogiem ma charakter twórczy oraz staje się źródłem sensu życia i motywacji zachowania. Religia ukazuje i utrwała system wartości, daje poczucie bezpieczeństwa, które jest potrzebne do prawidłowego funkcjonowania osoby ludzkiej, szczególnie w sytuacjach trudnych, a do takich niewątpliwie należy utrata wolności.

Rozdział trzeci nosi tytuł *Religia w resocjalizacji osób pozbawionych wolności*. Ukazana jest w nim najpierw rola duszpasterstwa więziennego w pracy penitencjarnej. Następnie Autor – odwołując się do dorobku licznych badaczy tej problematyki – analizuje stosunek osadzonych do religii i ich religijność, aby w ostatnim podrozdziale ukazać opiekę religijną nad więźniami w świetle przepisów prawa.

W rozdziale czwartym zatytułowanym *Metodyczne konteksty oddziaływań religijnych w resocjalizacji* Autor opracował zasady i metody resocjalizacji religijnej. Rozdział ten stanowi wprowadzenie do części empirycznej pracy. Autor prezentuje w nim programy profilaktyczne i resocjalizacyjne polskie oraz zagraniczne odwołujące się do twórczego oddziaływania religii na osobowość uwięzionych. Przedstawia także swój autorski program resocjalizacyjny określony jako: „Program resocjalizacji wynikający z nauczania Jana Pawła II”. Dobrze się stało, że dotychczasowe rozważania teoretyczne znalazły swe odniesienie w opracowaniu własnego programu resocjalizacyjnego, nawiązującego do znaczenia religii w procesie resocjalizacji. Warto zwrócić uwagę, że wszystkie rozdziały teoretyczne odwołują się do aktualnej literatury przedmiotu, przedstawiając zróżnicowane, a przez to bardziej kompleksowe, ujęcia omawianej tematyki.

Ostatni rozdział książki został zatytułowany *Religijność i praktyki religijne wychowanków zakładów resocjalizacyjnych dla nieletnich*. Autor przeprowadził badania na dużej grupie badawczej (997 podopiecznych wszystkich 32 zakładów resocjalizacyjnych dla nieletnich w Polsce). W badaniach zastosowana została metoda sondażu diagnostycznego i autorski kwestionariusz wywiadu oraz: kwestionariusz Siły Przekonań Religijnych Santa Clara, Skala Codziennych Doświadczeń Duchowych, Skala Religijności Personalnej, Skala Relacji z Bogiem, Kwestionariusz Pytań o Motywację, Kwestionariusz Wartości Religijnych oraz Kwestionariusz Moje Życie Religijne. W omówieniu narzędzi badawczych zawarte zostały teoretyczne podstawy metod i ich diagnostyczna

wartość z podaniem autorów adaptacji. Użyta metodologia badań i opracowanie wyników nie budzą zastrzeżeń. Autor w procedurze badawczej koncentruje się na istotnych dla pracy zagadnieniach wymienionych w pytaniach i hipotezach badawczych. Również sam opis procedury badawczej nie budzi zastrzeżeń. Układ zmiennych niezależnych i zależnych umożliwia prezentację uzyskanych rezultatów badań w sposób czytelny i zrozumiały.

W kolejnych podrozdziałach ostatniego rozdziału książki zostały obszernie przedstawione – w postaci tabelarycznej i opisowej – wyniki przeprowadzonych badań. W tym rozdziale książki zawarte są założenia metodologiczne oraz charakterystyka badanej zbiorowości; uwarunkowania rodzinne; charakterystyka poziomu religijności; postawy badanych wobec podstawowych zasad moralnych i etycznych; religijność i praktyki religijne badanych. Omówienie rezultatów jest szczegółowe i wyczerpujące, nawiązuje do wyników innych badaczy zajmujących się podobną problematyką. Wskazuje to na rzetelne podejście Autora do analizy badań własnych.

Należy podkreślić, że konstrukcja recenzowanego opracowania jest poprawna, tytuły rozdziałów i podrozdziałów są czytelne i poukładane w logiczną i uzasadnioną merytorycznie całość. Zakres pracy jest wyraźnie zarysowany. Praca stanowi rodzaj kompendium wiedzy o znaczeniu religii w procesie resocjalizacji. Niewątpliwie dużą zasługą Autora jest uaktualnienie problematyki religijnej w procesie resocjalizacji, zwrócenie uwagi na świadomościowy wymiar aktywności religijnej, poszukiwanie genezy przestępstwa i zmiany zachowania w kontekście funkcjonowania religijnego sprawcy. Zaprezentowana koncepcja resocjalizacji przez religię jest bardzo interesującą propozycją wzmocnienia i uzupełnienia tradycyjnych metod oddziaływania resocjalizacyjnego, a przez to szczególnie godną polecenia do wdrażania w praktykę resocjalizacji.

Reasumując, należy stwierdzić, że książka Sylwestra Bębasza jest solidnie przygotowanym kompendium na temat roli religii w procesie resocjalizacji w oparciu o rozległą literaturę z różnych dyscyplin naukowych. Recenzowane dzieło zawiera bogaty zbiór literatury (857 pozycji, w tym 72 obcojęzyczne). Autor wykorzystuje opracowania w języku angielskim, francuskim, niemieckim i włoskim. Znaczna część przeanalizowanej literatury jest opublikowana na przestrzeni ostatnich 5 lat, co wskazuje na aktualność recenzowanego tekstu i jego przydatność do celów dydaktycznych i wychowawczych współczesności.

Książka ta stanowi bogate źródło wiedzy dla czytelnika zainteresowanego problematyką resocjalizacji. Praca osadza wychowanie resocjalizacyjne w perspektywie religijnej. Może być przydatna dla studentów pedagogiki, psychologii, socjologii, prawa, a zwłaszcza dla praktyków, pedagogów i psychologów w instytucjach penitencjarnych oraz wychowawców schronisk dla nieletnich i zakładów poprawczych. Grupy te w codziennej pracy muszą, obok rutynowych, mało efektywnych oddziaływań, poszukiwać nowych, bardziej otwartych, a jednocześnie skutecznych form pracy resocjalizacyjnej.